

**MA'RIFIY JAMIYATNI BARPO ETISHDA MILLIY MAFKURANI
TAKOMILLASHTIRISH IMKONIYATLARI.
ВОЗМОЖНОСТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ
ИДЕОЛОГИИ В ЦЕЛЯХ ПОСТРОЕНИЯ ПРОСВЕЩЕННОГО ОБЩЕСТВА.
POSSIBILITIES OF IMPROVING NATIONAL IDEOLOGY IN BUILDING
AN ENLIGHTENED SOCIETY.**

Sh.M.Ismatov

Buxoro davlat Pedagogika instituti o'qituvchisi

Annotatsiya: *Globalashuvning ma'naviy tahdidlari turli ko'rinishlarda namoyon bo'lishi mumkin. Bular orasida milliy urf-odatlar va qadriyatlarning unutilishi, yoshlar orasida o'zga madaniy unsurlarga qiziqishning ortishi, axborot xurujlari orqali milliy o'zlikni anglash tuyg'usining susayishi, ma'naviy qashshoqlikka olib keluvchi omillarning kuchayishi kabilar bor. Shu bois, milliy ma'naviyatni himoya qilish va uni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lishi zarur.*

Kalit so'zlar: *ma'naviyat, ma'naviy makon, fuqorolik jamiyati, g'oya, huquq, an'ana, ma'rifiy jamiyat, ma'rifatparvar davlat.*

Аннотация: *Духовные угрозы глобализации могут проявляться в различных формах. К ним относятся забвение национальных традиций и ценностей, рост интереса молодёжи к инокультурным элементам, ослабление чувства национальной идентичности посредством информационных атак, усиление факторов, ведущих к духовному оскудению, и т. д. Поэтому защита и развитие национальной духовности должны стать одним из приоритетных направлений государственной политики.*

Ключевые слова: *духовность, духовное пространство, гражданское общество, идея, право, традиция, просвещенное общество, просвещенное государство.*

Abstract: *The spiritual threats of globalization can manifest themselves in various forms. These include the forgetting of national traditions and values, the increased interest in other cultural elements among young people, the weakening of the sense of national identity through information attacks, the intensification of factors leading to spiritual poverty, etc. Therefore, the protection and development of national spirituality should be one of the priority areas of state policy.*

Keywords: *spirituality, spiritual space, civil society, idea, law, tradition, enlightened society, enlightened state.*

Kirish. *Milliy ma'naviyatni saqlash va rivojlantirishda ta'lim-tarbiya tizimining o'rni beqiyosdir. Yosh avlodni milliy ruhda tarbiyalash, ularga ota-bobolarimizning boy merosini o'rgatish, milliy qadriyatlarni singdirish orqali kelajak avlodning ma'naviy*

immunitetini mustahkamlash mumkin. Bu borada o'quv dasturlarini takomillashtirish, o'qituvchilarning malakasini oshirish, zamonaviy axborot texnologiyalaridan umumli foydalanish muhim ahamiyatga ega.

Ommaviy axborot vositalari ham milliy ma'naviyatni mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi. Televideniye, radio, gazeta va internet orqali milliy qadriyatlarni targ'ib etuvchi ko'rsatuvlar, eshittirishlar, maqolalar va boshqa materiallarni tayyorlash va efirga uzatish orqali aholining ma'naviy saviyasini oshirish mumkin. Shu bilan birga, ommaviy axborot vositalari yoshlarning ongiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi zararli axborotlardan himoya qilish vazifasini ham bajarishi lozim.

Milliy ma'naviyatni himoya qilish va rivojlantirishda san'at va adabiyotning o'rni ham beqiyosdir. Milliy ruh bilan sug'orilgan san'at asarlari, adabiy kitoblar, teatr tomoshalari orqali xalqning ma'naviy olamini boyitish, uning estetik didini shakllantirish va milliy g'ururini oshirish mumkin. Shu bois, milliy san'at va adabiyotni qo'llab-quvvatlash, iste'dodli ijodkorlarni rag'batlantirish va ularning asarlarini keng targ'ib qilish lozim. Prezident Sh.M. Mirziyoyev ta'kidlaganidek: "Avvalo, milliy madaniyatimiz va san'atimizda xalqchilik tamoyillarini yanada oshirish, uni tom ma'noda el-yurtimizning qalbi va yuragini ifoda etadigan, eng yuksak xalqaro mezon va talablarga javob beradigan sohaga aylantirish – eng muhim vazifadir.[1]

Aholi, avvalo, unib-o'sib kelayotgan farzandlarimizni turli buzg'unchi g'oyalar, ma'naviy tahdidlardan himoya qilish, jamiyatimizda tinchlik va barqarorlik, o'zaro hurmat va hamjihatlik mustahkamlashda biz sizlar kabi minglab fidoyi madaniyat va san'at namoyonalariga tayanamiz".

Globallashuv sharoitida milliy ma'naviyatga qarshi tahdidlar tobora kuchayib borayotgan bir paytda, uni himoya qilish va rivojlantirish har birimizning burchimizdir. Bu borada davlat, jamiyat va oila birgalikda harakat qilib, yosh avlodni milliy ruhda tarbiyalash, ularga ota-bobolarimizning boy merosini o'rgatish va milliy qadriyatlarni singdirish orqali kelajak avlodning ma'naviy immunitetini mustahkamlashimiz zarur[2].

Muhokama. "Biz Yangi O'zbekistonni yuksak madaniyat va ma'naviyatga ega bo'lgan, erkin va baxtli insonlar yashaydigan mamlakatga aylantirish uchun barcha kuch va imkoniyatlarni safarbar etamiz"[3] – dedi Shavkat Mirziyoyev O'zLiDeP syezdida. Shu munosabat bilan "Yangi O'zbekiston – ma'rifatli jamiyat" konsepsiyasi va uni amalga oshirish milliy dasturi ishlab chiqiladi.

Ma'naviy tarbiyaning muhim o'lchovlaridan biri — bu ilm-fan va ta'limdir, ular shaxs takomili va millat taraqqiyotining eng muhim asosi va kafolati sifatida qabul qilinadi. Ertangi kun zaminini ilm maskanlari yaratadi, ya'ni elning kelajagi farzandlarning naqadar bilim olishiga bog'liqdir. Shu maqsadda har bir ota-ona, muallim har bir bolada, avvalo, insonni ilg'ay olishi lozim. Ushbu oddiy talabdan kelib chiqib, farzandlarni erkin va chuqur tafakkurga ega, anglab hayot kechiruvchi barkamol insonlar qilib tarbiyalash vazifasi ta'lim sohasining asosiy maqsadiga aylanadi. Bu ta'lim va tarbiyani birgalikda olib borishni taqozo etadi.

Yangi O‘zbekistonda bugungi kunda ma’rifatli jamiyat barpo etishda quyidagi yo‘nalishlarda keng ko‘lamdagi ishlarni amalga oshirish talab etiladi:

O‘zbek millatining o‘ziga xosligini, uning jahon sivilizatsiyasiga qo‘shgan beqiyos hissasini chuqur o‘rganish va targ‘ib etish lozim. Bu borada tarix fanining, adabiyotshunoslikning, san’atshunoslikning, tilshunoslikning va boshqa gumanitar fanlarning o‘rni beqiyosdir. Ushbu fanlar orqali xalqimizning buyuk ajdodlari yaratgan bebaho merosni keng jamoatchilikka yetkazish, yosh avlodni milliy ruhda tarbiyalash imkoniyati yaratiladi.

Milliy g‘oya va mafkurani singdirishda ta’lim-tarbiya tizimining roli alohida ahamiyatga ega. Maktabgacha ta’limdan boshlab oliy ta’limgacha bo‘lgan barcha bosqichlarda milliy qadriyatlar, urf-odatlar, an’analar asosida darslar tashkil etish, o‘quv adabiyotlarini yaratish, talabalarni ilmiy-tadqiqot ishlariga jalb qilish zarur. Shuningdek, o‘qituvchilarning malakasini oshirish, ularni milliy ruhda tarbiyalash ham muhim vazifalardan biridir.

Ma’naviy-ma’rifiy sohani rivojlantirishda ommaviy axborot vositalarining ta’siri juda katta. Televideniye, radio, gazeta va jurnallar orqali xalqimizning tarixiy merosi, milliy qadriyatlari, urf-odatlari, an’analari haqida doimiy ravishda ko‘rsatuvlar, eshittirishlar, maqolalar e’lon qilib borish lozim. Internet resurslaridan ham samarali foydalanish, milliy g‘oyani targ‘ib qiluvchi saytlarni yaratish va rivojlantirish kerak.

Madaniyat va san’at muassasalarining faoliyatini kuchaytirish ham ma’naviy yuksalishning muhim omillaridan biridir. Teatrlar, muzeylar, kutubxonalar, konsert zallari va boshqa madaniyat maskanlarida milliy ruhdagi spektakllar qo‘yish, ko‘rgazmalar tashkil etish, kitoblar taqdimotini o‘tkazish, konsertlar berish orqali xalqimizning estetik didini o‘stirish, ma’naviy olamini boyitish imkoniyati yaratiladi. “Teatrni haqiqiy ma’naviyat o‘chog‘iga aylantirish uchun avvalo yaxshi asarlar kerak. Buning uchun bu yerda taniqli san’at namoyondalari, dramaturglar bilan uchrashuvlar tashkil etib, ijodiy muhit yaratish zarur”[4], — dedi O‘zbekiston rahbari Qo‘qon shahar teatri ijodkorlari bilan muloqotda.

Shu bilan birga, milliy o‘zlikni anglash va milliy g‘oyani singdirish jarayonida xalqaro hamkorlikni ham unutmazlik kerak. O‘zbekistonning boy madaniy merosini jahon miqyosida targ‘ib etish, xalqaro ilmiy-madaniy tadbirlarda ishtirok etish, xorijiy davlatlar bilan madaniy aloqalarni kengaytirish orqali mamlakatimizning obro‘cini oshirish, milliy manfaatlarimizni himoya qilish mumkin.

Ma’rifatli jamiyat qurishda bizga boy tarixiy merosimiz, ajdodlarimizning bebaho o‘g‘itlari va ibratli hayoti qo‘l keladi. Ularning Vatan uchun jon fido qilishga tayyorligi, adolat va haqiqat uchun kurashi, ilm-ma’rifatga intilishi bugungi avlod uchun yorqin namuna bo‘lishi shubhasiz[5]. Shu bois, tarixiy shaxslarimizning hayot yo‘lini o‘rganish, ularning jasoratini yoshlar ongiga singdirish muhim ahamiyatga ega.

Mustaqillik yillarida erishilgan yutuqlarni chuqur tahlil qilish, ularning qadriga yetish va kelajak avlodlarga yetkazish ham milliy g‘ururni shakllantirishda muhim o‘rin tutadi.

Iqtisodiy, siyosiy, ijtimoiy va madaniy sohalarda amalga oshirilgan islohotlar, bunyodkorlik ishlari, xalqaro maydonda erishilgan yutuqlarimiz har bir fuqaro qalbida faxr tuyg‘usini uyg‘otishi lozim.

Hech qachon, hech kimga qaram bo‘lmaslik tuyg‘usini kamol toptirish esa, avvalo, o‘z kuchiga ishonish, bilim olishga intilish, mehnat qilish va yaratish orqali erishiladi. Har bir fuqaro o‘z sohasining yetuk mutaxassisi bo‘lishi, mamlakatimiz ravnaqiga hissa qo‘shishi, o‘z huquqlarini bilishi va himoya qila olishi lozim. Prezident Sh.M. Mirziyoyev ta’kidlaganidek: “Markaziy Osiyo mintaqasida va butun dunyoda murakkab vaziyat yuzaga kelayotgan, terrorizm, ekstremizm, va radikalizm xavfi tobora ortib borayotgan bugungi sharoida bu masalalar hal qiluvchi ahamiyat kasb etmoqda.

Shuni inobatga olgan holda, biz Yangi O‘zbekistonni barpo etishning dastlabki davridayoq tinchlik va xavfsizlikni ta’minlashni faoliyatimizning ustuvor yo‘nalishi sifatida belgilab oldik”[6].

Shuningdek, yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda ommaviy axborot vositalarining, ta’lim muassasalarining va oilaning roli beqiyosdir. Vatan haqidagi qo‘shiqlar, filmlar, kitoblar, teatr tomoshalari, sport musobaqalari yoshlar qalbida Vatanga muhabbat tuyg‘usini kuchaytiradi. Ota-onalar va ustozlar o‘zining ibratli xulq-atvori, Vatanga sodiqligi bilan yoshlarga namuna bo‘lishi zarur.

Xulosa qilib aytganda mamlakatimizda so‘nggi yillarda “Yangi O‘zbekiston – yangicha tafakkur” tamoyili asosida jamiyatda yangicha dunyoqarash shakllanmoqda, jamiyat a‘zolari ichida fikrlash, ijtimoiy muammolarni ochiq muhokama qilish madaniyati rivojlanmoqda.

O‘zbekistonning boy tarixi, qadimiy madaniyati, buyuk ajdodlari merosi mafkuraviy asosga aylantirilib, yosh avlod qalbiga singdirilmoqda. “Uch asos: milliy g‘urur, tarixiy xotira va kelajakka ishonch” g‘oyasi targ‘ib qilinmoqda.

Turli ijtimoiy guruhlarning fikr bildirish, norozilik yoki tanqidiy yondashuvlar bildirishiga nisbatan bag‘rikenglik kuchayib borayotganligi esa mafkura maydonida sog‘lom raqobat, yangilanish va o‘zgarishga olib kelmoqda.

“Yangi O‘zbekiston yoshlarining g‘oya va qadriyatlarini” shakllanib borayotganligi erkin fikrli, vatanga daxldorlik tuyg‘usiga ega, ijtimoiy mas’uliyatli avlod tarbiyalanishiga olib kelmoqda.

Yangi O‘zbekiston davrida amalga oshirilayotgan strategik islohotlar faqat tashqi shakllar emas, balki ongiy-mafkuraviy muhitning yangilanishini ham ifoda etadi. Ushbu islohotlar natijasida jamiyatda yangi mafkuraviy paradigm shakllanmoqda. U erkin fikr, ijtimoiy mas’uliyat, milliy g‘urur va kelajak uchun harakatga asoslangan. Falsafiy jihatdan olganda, bu – fikrdan harakatga, g‘oyadan amaliyotga o‘tish jarayonidir. Shu bois, strategik islohotlarning mafkuraviy hayotga konstruktiv ta’siri – Yangi O‘zbekistonning asosiy g‘oyaviy kafolatlaridan biridir.

Yangi O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan strategik islohotlar mamlakatimizning ma’naviy taraqqiyotini ta’minlashda asosiy vosita va katalizator vazifasini o‘tamoqda.

Ushbu islohotlar orqali milliy mafkura nafaqat zamonaviylik talablariga moslashtirilmoqda, balki jamiyatning barcha sohalarida yangicha qarashlar va qadriyatlarni shakllantirishga zamin yaratmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Шавкат Мирзиёев. Янги Ўзбекистон тараққиёт стратегияси асосида демократик ислохотлар йўлини қатъий давом эттирамиз. Тошкент: “O‘zbekiston” 2023. – Б. 461.
2. Ochildiyev A. Globalashuv va mafkuraviy jarayonlar. – Т: “Muharrir”, 2009. – В. 37.
3. <https://xs.uz/uz/post/yangi-ozbekiston-marifatli-zhamiyat-kontseptsiyasi-va-uni-amalga-oshirish-millij-dasturi-ishlab-chiqiladi>
4. [www.https://oz.sputniknews.uz/20170623/5675159.html?utm_source](https://oz.sputniknews.uz/20170623/5675159.html?utm_source)
5. Мирзиёев Ш.М. Янги Ўзбекистон тараққиёт стратегияси. – Т.: Ўзбекистон, 2022. -Б. 303.
6. Мирзиёев Ш.М. Янги Ўзбекистон тараққиёт стратегияси. – Т.: Ўзбекистон, 2022. -Б. 317.